

Norske leger mot atomvåpen

Nr. 1- 2015 - Årgang 33

Landsmøte 2015
Historisk atomvåpenløfte fra Østerrike
Atomvåpenhelten Tilman Ruff

En tryggere verden uten atomvåpen

En, to, tre, – med det fjerde skal det skje...

John Gunnar Mæland,
leder,
Norske leger mot atomvåpen

Noen av oss eldre husker nok Alf Prøysens åpningsviser i Barnetimen for de minste på 1950-tallet. Teksten passer godt til våre forventninger etter tre internasjonale konferanser om humanitære konsekvenser av atomvåpen: Oslo mars 2013, Nayarit februar 2014 og Wien desember 2014. De tre tett påfølgende konferansene har gått igjennom hva vi vet om atomvåpens følger for mennesker og miljø, hvis våpnene skulle bli brukt på ny. Ikke minst har konferansene gjort det tindrende klart at intet land eller organisasjon har noen mulighet for å bøte på disse skadene. Konklusjonen gir seg selv: den eneste beskyttelse er at våpnene fjernes.

Det var daværende utenriksminister Jonas Gahr Støre som i 2012 tok initiativ til den første HINW-konferansen. Dette var faktisk første statskonferanse som tok for seg atomvåpens humanitære konsekvenser, 68 år etter at de ble brukt. Det var et åpenbart behov for å presentere slike fakta og diskutere implikasjonene av dette opp mot dagens sikkerhetspolitiske situasjon. Men Regjeringen hadde nok også et håp om at konferansen skulle bidra til å åpne en ny nedrustningsfront. Man hadde ferske erfaringer om hvordan forbudene mot landminer og klasevåpen nettopp var blitt drevet fram gjennom fokus på disse våpnenes uakseptable humanitære følger.

Ingen ventet noen umiddelbare nedrustningsinitiativ under Oslo-konferansen, men oppmøtet fra 126 land, mange internasjonale organisasjoner og sivilsamfunnet var oppmuntrende. Den mexicanske regjeringen fulgte opp med en tilsvarende konferanse i Nayarit, hvor enda flere land deltok og hvor mange uttrykte sin utålmodighet med de etablerte nedrustningsprosessene. Ønsket om en avtale som forbyr atomvåpen, ble nevnt av stadig flere, og i oppsummeringen av Nayarit-

konferansen ble uttrykket "a point of no return" brukt.

Den tredje HINW konferansen i Wien samlet hele 155 land og endte med at Østerrike lovet "...to cooperate with all relevant stakeholders, States, International Organisations, the International Red Cross and Red Crescent Movements, parliamentarians and civil society, in efforts to stigmatise, prohibit and eliminate nuclear weapons in light of their unacceptable humanitarian consequences and associated risks." Gjennom å slutte seg til dette løftet kan andre land bidra til å "...identify and pursue effective measures to fill the legal gap for the prohibition and elimination of nuclear weapons".

Sagt med andre ord: verdens land er nå invitert til å bidra til et forbud mot atomvåpen. Hvordan stiller så Norge seg til denne muligheten? Dette ble gjenstand for flere runder i Stortinget og media i desember 2014. På et skriftlig spørsmål fra lederen av Stortingets utenriks- og forsvarskomite Anniken Huitfeldt svarte utenriksminister Børge Brende at det politiske grunnlaget for et forbud mot atomvåpen ikke nå var til stede, og at å arbeide for et forbud ikke var i tråd med NATOs strategiske konsept.

Siste ord er likevel ikke sagt i denne saken. Spørsmålet er om det faktisk er et flertall i Stortinget for at Norge skal gi sin støtte til Østerrike og forslaget om å starte en prosess for et forbud mot atomvåpen. Alle partiene bør klargjøre sine standpunkter i lys av hva de tre konferansene har brakt frem av fakta og vurderinger. Regjeringen peker på Tilsynskonferansen for ikke-spredningsavtalen våren 2015 som stedet hvor de humanitære aspektene av atomvåpen bør behandles. Imidlertid er det svært liten grunn til å tro at denne avtalen skal begynne å levere når det gjelder atomvåpennedrustning, 45 år etter den trådte i kraft. Hvis ikke et mirakel inntreffer, er det all grunn til å konkludere med at verden trenger et nytt avtaleverk om vi skal ha håp om å bli kvitt atomvåpnene. Da må Norge ha mot til å bli med i prosessen for et forbud mot atomvåpen.

Norske leger mot atomvåpen

Kjenner du noen som vil være med å støtte arbeidet for en tryggere verden? Spør om de vil bli medlem idag!

Meld vedkommende inn via legermotatomvapen.no

4
ICAN CIVIL SOCIETY FORUM

11
AUSTRIAN PLEDGE

13
ICAN PARTNERMØTE

15
NOBEL PEACE LAURETTES
2014

16
ATOMVÅPEN SOM BIG
BUSINESS

17
ATOMMAKTENE:
STORBRIANNIA

19
ET MØTE MED TILMAN RUFF

21
FNs FØRSTEKOMITÉ 2014

23
LANDSMØTE 2015 I
TRONDHEIM

Takk for tilliten!

Ane Drougge Vassbotn,
organisasjonsekretær,
Norske leger mot atomvåpen

Jeg har startet som organisasjonssekretær for Norske leger mot atomvåpen og overtatt som redaktør i medlemsbladet etter Saima Akhtar. Jeg koser meg veldig med jobben, og gleder meg til å være med å jobbe for en atomvåpenfri verden! Som dere kanskje vil legge merke til har jeg endret en del på designet til magasinet og dette vil jeg gjerne ha tilbakemeldinger på, så får vi et best mulig medlemsblad!

Ellers har vi mange spennende saker i denne utgaven, blant annet om ICAN Civil Society Forum og HINW-14 som foregikk i Wien i desember og som ledet opp til et østerisk løfte om å ta ansvar i samarbeid med andre for å fylle det juridiske hullet i atomvåpenlovgivningen, et inter-

vju med Tilman Ruff, coopresident i IPPNW, en sak om "Don't bank on the bomb", en av kampanjene til ICAN og en artikkel om ICAN partnernmøte som var 9. januar. Det foregår altså mye spennende i kampen mot atomvåpen fortiden, og Norske leger mot atomvåpen er på alle måter med på arbeidet!

Medlemsbladet for Norske leger mot atomvåpen
ISSN 0808 2111

REDAKSJONEN

Ane Drougge Vassbotn
Huitfeldts gate 27
0253 Oslo
975 81 841
ane.vassbotn@gmail.com

NLAS SEKRETARIAT

Leder: John Gunnar Mæland
Institutt for samfunnsmedisinske fag, UiB
Kalfarveien 31, 5018 Bergen
Tlf 55586075, fax 55586130
Priv. C.Sundtsgt 36, leil 603, 5004 Bergen
Tlf 55230824 (p), 90081052 (m)
john.meland@isf.uib.no

LAYOUT

Ane Drougge Vassbotn

Trykk: Skipnes, i 1000 eksemplarer.

Forsideillustrasjon: Bilde fra ICAN Civil Society Forum, John Gunnar Mæland

IPPNW Central Office

727 Massachusetts Avenue
MA 02139-3323, USA
Tlf. 617-868-5050, fax 617-8682560
E-post: ippnwbos@ippnw.org
Ex.dir. Michael Christ: mchrist@ippnw.org

www.legermotatomvapen.no, www.ippnw.org

MEDLEMSKONTIGENT

Leger:	300,-
Studenter:	100,-
Konto nr.:	3060 24 20376

Er du ikke medlem? Ta kontakt med Ane Drougge Vassbotn, ane.vassbotn@gmail.com

ican austria vienna, austria
ican civil society forum 6-7 december 2014

NUCLEAR WEAPONS
WHY SHOULD WE CARE?

MODERATOR: SUSI SNYDER, PAX

WERNER KERSCHBAUM
AUSTRIAN RED CROSS

NOT OWNING NUCLEAR WEAPONS IS RESPONSIBLE
... SO HOW COULD WE NOT CARE?

IRA HELFAND
IPPNW

NUCLEAR WEAPONS DO NOT DIFFERENTIATE BETWEEN SOLDIERS AND CIVILIANS

PAUL WALKER
GREEN CROSS INTERNATIONAL

THERE IS ENOUGH FISSILE MATERIAL TO BUILD 100,000 WEAPONS -> THREAT IS AN ISSUE

NUCLEAR TESTING STILL GOES ON ... AND CAUSES HUMAN SUFFERING

CHEMICAL WEAPONS

NUCLEAR WEAPONS

THE WORLD IS STILL UNDER THREAT FROM WEAPONS OF MASS DESTRUCTION

DESTRUCTION OF NUCLEAR WEAPONS CAPSULES CREATES TOXIC WASTE

THE LEGACY OF NUCLEAR WEAPONS WILL STAY WITH US FOR CENTURIES TO COME

THE DESTRUCTIVE POWER OF NUCLEAR WEAPONS IS

NUCLEAR WINTER WOULD LEAD TO A GLOBAL FAMINE

ECOSYSTEMS WOULD COLLAPSE

Auf wiedersehen, Atomwaffen.

Eller hvordan jeg lærte å slutte å elske bomben og begynne å bekymre meg

Sindre August Horn,
medisinstudent ved
Universitetet i Bergen

Wien, desember 2014. I Aula der Wissenschaften, i hjertet av Østerrikes hovedstad og en knapp kilometer unna byens ærverdige Hofburg-palass, møttes hundrevis av erfarne, taleføre og kunnskapsrike fredsaktivister, samt undertegnede, for å lære om og dele av sine erfaringer med atomvåpenets eskatologiske kraft.

Atomvåpen er uten tvil det våpenet som vil volde mest skade om det blir brukt. Én enkelt detonasjon kan gi så mye skade, død og ødeleggelse at all verdens medisinske personell knapt kan gjøre noe for dem som blir rammet. En rekke masseødeleggelsesvåpen er med tiden blitt gjenstand for forbud i internasjonale konvensjoner – likevel unnslipper det mest dødbringende av dem alle slik palliativ behandling.

Konvensjonen mot bruk og produksjon av klaseammunisjon hadde sitt opphav i folkelig opprør mot inhuman krigføring, og forbudet mot landminer likeså. ICANs Civil Society Forum foranlediget den tredje konferansen om de humanitære konsekvensene av atomvåpen, slik det gjorde før den første konferansen i Oslo i 2013. Slike fora og et bredt en-

gasjement for en atomvåpenfri verden kan være avgjørende ledd i utviklingen mot et tilsvarende forbud mot atomvåpen.

Blant innlederne var navn som Setsuke Thurlow, som uken før hadde besøkt både det norske Storting og det svenske Skavlan, som delte sin gripende historie som hibakusha, en overlevende fra atombombene over Hiroshima eller Nagasaki; Eric Schlosser, forfatter av Pulitzer-nominerte *Command and Control: Nuclear Weapons, the Damascus Accident, and the Illusion of Safety*, som talte til en tidvis vantro forsamling om hvor nære verden har vært dommedag siden bomben så dagens lys; og Cecilie Hellestveit fra International Law and Policy Institute om hvordan ideen om atombomben som avskrekking mot fiender og kjeltringstater innen nå hører hjemme på historiens atomavfallshaug. Mer om innholdet i både Civil Society Forum og den etterfølgende konferansen kan du lese ellers i dette medlemsbladet.

Den historiske parallellen var sågar bemerkenswert. Fra historietimene husker vi at alle Europas stormakter i 1815 møttes i Wien for å avklare hvordan verden etter napoleonskrigene kunne unngå en ny storkrig – og undertrykke frihetsidealene fra den franske revolusjonen, comme

il faut. Resultatet var hundre år hvor stormaktene, i forhold til tidligere århundrer og med visse unntak, levde i relativ fred med hverandre i et system av gjensidig avskrekking, allianser og militær opprustning. Enkelte vil si det fungerte utmerket. Inntil det ikke fungerte lenger, og verden i 1914 ble slynget ut i nær apokalypse. I vel sytti år har verden nå levd med atombomben uten at verdens stormakter, til tennene rustet med atomarsenaler, har gått til krig mot hverandre. Enkelte vil si det har fungert utmerket. Inntil det ikke fungerer lenger.

På den påfølgende konferansen kunne vi notere oss at representanter fra mer enn 40 stater tok til orde for et forbud, fra pave Frans (via telegram) til Østerrikes utenriksminister Sebastian Kurz. Norge var ikke blant disse. ICANs Civil Society Forum og lignende fora vil fortsatt spille en viktig rolle før den norske og verdens regjeringer setter sine ben på riktig side av historien, og tar en ledende rolle i arbeidet mot et definitivt farvel til atomvåpen.

En introduksjon til atomvåpen

Ane Drougge Vassbotn,
organisasjonsekretær,
Norske leger mot atomvåpen

I starten av desember 2014 foregikk det et intensivt arbeid mot atomvåpen i Wien, først med ICAN Civil Society Forum og deretter den 3. International Conference on the Humanitarian Impact of Nuclear Weapons (HINW14) som endte opp med Østerriksk løfte om å samarbeide med alle interesserte parter for et forbud mot atomvåpen. Konferansene viste at verden er nærmere å starte forhandlingene for å forby atomvåpen enn det man har vært på lenge.

The Vienna Civil Society Forum var ICAN's største samling noensinne og et av de største sivile møtene de siste ti årene om atomvåpen. Den sivile konferansen foregikk over to dager fra 6.-7. desember i vakre Aula der Wissenschaften like ved Stephankirken i hjertet av Wien. Den samlet over 600 deltagere fra hele verden. Mange norske organisasjoner foruten Leger mot atomvåpen deltok, blant annet Norsk folkehjelp med sin Solidaritetsungdomsgruppe,

Norske leger mot atomvåpen i Wien. Fra venstre: Klaus Melf, John Gunnar Mæland, Ane Drougge Vassbotn og Sindre Horn

pe, Changemaker, Nei til Atomvåpen, ILPI, YATA og Press. De fleste av deltagerne var unge. Dette viser at kampen mot atomvåpen er ikke lenger er forbeholdt den eldre generasjon, men blir drevet frem av ungdommen.

Enhver mistanke om at kampen mot atomvåpen er utrendy kan motbevise med gjennomførelsen av programmet. Konferansen ble ledet av norske Therese Nordhus Lien og østeriske Martin Thomas Pesl i ren Eurovision stil. I de ærverdige lokalene satt paneldeltagerne i miljøvennlige pappastoler, mens hele konferansen ble kontinuerlig kommentert av en dyktig tegner (se forsidebildet for et eksempel). Deltagerne ble oppfordret til å bruke sosiale media, gjerne med hashtaggen #goodbyenukes og å stille spørsmål til panelene via Twitter. Selv koppene ble spart på for å bevare miljøet, hver deltager fikk nemlig sin egen kopp. Kampen for et forbud mot atomvåpen er ikke lenger umoderne, men rett og slett veldig hip!

Det 16 timers programmet, som ofte var på overtid, besto av workshops, paneldiskusjoner, videooverføringer,

Åpningen av konferansen

De frivillige ved konferansen

foredrag og såkalte markedsplasser der forskjellige organisasjoner tilknyttet arbeidet mot atomvåpen presenterte seg selv. Det gjorde de med interaktive kart, muligheter til å sende brev til ordførere, presentasjon av prosjekter og til å skrive under på kampanjer for å forby atomvåpen.

Av foredragsholderne kan man blant annet nevne Ela Gandhi, barnebarnet til Mahatma Gandhi; Tony de Brum, utenriksministeren på Marshall Islands; Christopher Weeramantry, tidligere visepresident i den Internasjonale domstolen i den Haag; Eric Schlosser, forfatter av Command and Control og videoappeller fra blant annet Østerrikes president Heinz Fischer og vinnere av Nobels fredspris Desmond Tutu og Jody Williams.

Ellers var det paneldebatter om religion og atomvåpen, foredrag om atomvåpen og etikk, atomvåpen som våpen i krig med blant andre Grethe Østern fra Norsk folkehjelp, foredrag om vellykkete kampanjer, der «Don't bank on the bomb» i Norge ble nevnt som en særlig vellykket kampanje. De sterkeste bidragene var kanskje vitnefortellingene om atomvåpen, fordi det er det som virkeliggjør grusomhetene av atomvåpen. Et glitrende eksempel var Setsuko Thurlow, som fortalte sin sterke historie om atombomben som traff Hiroshima da hun var tretten år.

Paneldebatt

En del av de norske deltagerne

HINW14 – et foreløpig høydepunkt

John Gunnar Mæland,
leder Norske leger mot atomvåpen

Den tredje Internasjonale konferansen om de humanitære konsekvenser av atomvåpen – HINW14 – fant sted i Wien 8.-9. desember 2014. Hele 158 land deltok, i tillegg til FN-organisasjoner, forskningsinstitusjoner og representanter fra den internasjonale Røde Kors-bevegelsen og sivilsamfunnet for øvrig. Konferansen slo fast at det ikke finnes tilstrekkelige internasjonale juridiske normer og regelverk som forbyr atomvåpen. I et eget dokument "The Austrian Pledge" påtok Østerrike seg ansvar for å samarbeide med andre for å fylle dette juridiske hullet.

Wien-konferansen var en oppfølging av de to tidligere konferansene i Oslo (mars 2014) og Nayarit (februar 2014). Omkring 900 deltakere var i begynnelsen av desember 2014 samlet i det ærverdige Hofburg-komplekset i hjertet av Wien. Vi var på historisk grunn: nokså nøyaktig 200 år tidligere samlet Europas ledere seg i konferansesalen Redoutensaal for å reetablere Europas politiske forhold etter Napoleonskrigene. Mens Wienerkongressen i sin tid ble kritisert for å danse, ble HINW14 en stram og velorganisert gjennomgang av kjennsgjerninger og ekspertvurderinger etterfulgt av en lang rekke uttalelser fra stater og organisasjoner. Alle innleggene finnes på nettstedet: <http://www.reachingcriticalwill.org/disarmament-fora/hinw/>

vienna-2014/

Konferansen ble åpnet av Østerrikske unge utenriksminister Sebastian Kurtz. I åpnings sesjonen delte Hiroshima-overlever Setsuko Thurlow (kjent fra Skavlan) sine gruvelige minner fra eksplosjonsdagen og tiden etterpå. Det ble også lest opp et tydelig budskap fra pave Frans som slo fast at fredelig sameksistens ikke kan basere seg på kjernefysisk avskrekking. Paven trakk også inn kostnadsaspektet ved våpenkappløpet. Det er verdens fattige som betaler prisen for disse våpnene.

Ekspertinnlegg og vitnemål

Første sesjon var viet humane og miljømessige følger av atomvåpenekspløsjoner og – tester. Et nytt funn er at unge kvinner har dobbelt så stor risiko for å utvikle kreft etter radioaktiv eksponering som menn. Klimaforskeren Michael J. Mills viste at nyere klimamodeller predikerer større og mer langvarig globalt temperaturfall etter en begrenset atomkrig, med tilsvarende mer alvorlige konsekvenser for verdens matproduksjon.

Martin Kalinowski gikk igjennom de mer enn 2000 kjernefysiske prøvesprengningene som hittil er gjennomført. De atmosfæriske sprengningene alene tilsvarer nær 30 000 Hiroshimabomber eller to slike bomber daglig over 35 år. Arjun Makhijani fortalte at den akkumulerte globale stråledosen fra disse testene tilsvarer 5,44 millioner personSieverts. Dette vil i følge beregningene medføre 600 000 ekstra krefttilfeller

fram til år 2100. Han gikk også inn på lokale helse- og miljøeffekter av prøvesprengninger og urangruvedrift. Her hemmes kunnskapen av hemmelighold av fakta. Disse vitenskapelige presentasjonene ble supplert av tre vitnemål fra personer som var blitt eksponert for slik radioaktiv forurensning, på Marshall-øyene, i Australia og USA. Deres konkrete beskrivelser av hva de hadde opplevd og observert, forsterket inntrykket av hensynsløse overgrep mot sivilbefolkningen og manglende ansvarfølelse fra atomvåpenindustriens og de militæres side.

Risiko og skadebegrensning

De to neste sesjonene fokuserte på risiko, utfordringer og muligheter for respons på fremtidige kjernefysiske eksplosjoner. Den amerikanske journalisten Eric Schlosser karakteriserte atomvåpen som menneskelagde maskiner, som det uunngåelig skjer feil ved. Han trakk frem flere kjente uhell fra amerikanske installasjoner, hvor rene tilfeldigheter forhindret større katastrofer. Bruce Blair, som selv har bakgrunn som ansvarlig for amerikanske missilbaser, bekreftet denne analysen ved også å peke på mulighetene for menneskelige feilvurderinger. Reinhart Mechtler fulgte opp de nyere klimaforskningsfunnene og pekte også på at enkeltstående atomvåpensprengninger på bakken ("terrorbomber") vil føre til omfattende skader og radioaktiv forurensning. Vi har svært begrensede muligheter for skadebegrensning ved en slik hendelse, og risikoen er følgelig ikke akseptabel. Hans Kristensen fra Federation of American Scientists ga en uhyggelig innføring i atommaktenes planer for bruk av atomvåpen, slik de er kjent fra åpne kilder. Han beskrev tre nivåer av slik bruk: 1) mot ikke-strategiske militære enheter,

2) mot fiendens strategiske atomvåpensentra, og 3) mot byer. I de to første scenariene er det stor risiko for eskalering videre. Micah D. Lowenthal fra U.S. National Academy of Sciences hadde fått den utakknemmelige oppgaven å beskrive hvordan man gjennom planlegging kunne forberede seg på atomvåpeneksplosjoner i byer. Selv om han mente at tusener av liv kunne spares, måtte han medgi at oppgavene var overveldende.

Regelverk og moral

Kanskje den beste sesjonen på Wien-konferansen dreiet seg om det internasjonale juridiske og normative regelverket satt opp mot de humanitære konsekvensene av atomvåpen. Her holdt et knippe skarpskoddde jurister kompletterende innlegg, mellom dem Gro Nystuen fra ILPI, Norge. Hun understøttet det de andre også sa, at det eksisterende folkerettslige regelverket ikke inneholder noe eksplisitt forbud mot produksjon, ihendehavelse og bruk av atomvåpen, selv om man kan tolke internasjonale humanitære lovregler som å være uforenlig med bruk av slike våpen. Hun pekte også på at som ved tortur, dreier spørsmålet seg også om hva vi finner moralsk akseptabelt.

Dette ble ytterligere diskutert i konferansens kanskje beste faglige innlegg, av Nobouh Hayashi, også fra ILPI og Universitetet i Oslo. Han diskuterte om atomvåpnene kunne forsvares etisk og moralsk. En vanlig etisk vurdering er om formålet rettferdiggjør midlet. Noen vil hevde at atomvåpen er nødvendig for å hindre nettopp bruk av atomvåpen. Andre mener at slik avskrekking ikke vil virke; før eller senere blir våpnene brukt. Hayashi pekte på at vi ikke kan bevise eller motbevise noen av disse posisjonene. Han sa videre

at ideen om rettferdig krig – the Just War Theory – også kollaberte når det kom til atomvåpen. I stedet pekte han på den deontologiske måten å vurdere en handlings moralske status på. Her dreier det seg om handlingen i seg selv kan forsvares eller må forkastes. Også Hayashi brukte tortur som eksempel. Selv om man kan tenke seg at tortur i noen tilfeller vil kunne gi et ønskelig resultat, vil nå de aller fleste fordømme bruk tortur i ethvert tilfelle, fordi tortur er galt i seg selv. En slik etisk tilnærming legger bevisbyrden på dem som har atomvåpen.

Nobouh Hayashi, fra ILPI og UiO

Oppsummering og forpliktelse

Etter å ha hørt over 100 innlegg fra stater og organisasjoner, ble konferansen oppsummert av vertslandet Østerrike. Her pekte man på at mange land etterlyste et nytt folkerettslig instrument som forbyr atomvåpen fordi dette vil være et nødvendig skritt mot kjernefysisk nedrustning slik som ikke-spredningsavtalen krever. Deretter la Østerrike overraskende frem et annet dokument som forpliktet landet til å arbeide sammen med andre for å utvikle en slik avtale (The Austrian Pledge, se neste side). Konferansen endte – sett med våre øyne – med stor optimisme og tro på at døren nå er åpnet for neste steg i den humanitære nedrustningsprosessen ved at vi går fra kunnskap og analyse til handling.

Sammen for et forbud mot atomvåpen. Fra venstre: Ingeborg Breines, Co-presidenti International Peace Bureau, Paul Walker, Director Green Cross International, og John Gunnar Mæland, leder NLA.

Østerrikes løfte

”

Etter å ha vært vertskap for og ledet konferansen i Wien om de humanitære konsekvensene av atomvåpen fra 8. til 9. desember 2014, og i lys av de viktige faktaene og funnene som ble presentert på de internasjonale konferansene i Oslo, Nayarit og Wien, ønsker Østerrike, utelukkende i sin nasjonale kapasitet, og uten å binde noen annen deltaker, å gå ut over oppsummeringen som nettopp er blitt lest opp. Etter nøye vurdering av bevisene, har Østerrike kommet frem til følgende uunngåelige konklusjoner, og forplikter seg til å ta disse videre med sammen med interesserte parter i tilgjengelige fora, inkludert i kontekst av Ikkespredningsavtalen (NPT) og den kommende Tilsynskonferansen i 2015.

Østerrike:

er klar over skadene ofre for atomvåpeneksplosjoner og atomprøvesprengninger har vært utsatt for, og erkjenner at rettighetene og behovene til ofrene ennå ikke i tilstrekkelig grad er blitt tatt hånd om,

forstår at de umiddelbare konsekvensene, samt konsekvensene på middels og lang sikt av en atomvåpeneksplosjon, er betydelig alvorligere enn tidligere antatt, og at de ikke kommer til å være innskrenket av landegrenser, men få regionale eller til og med globale følger og potensielt true menneskehetens overlevelse,

erkjenner kompleksiteten av og det innbyrdes forholdet mellom disse konsekvensene for helse, miljø, infrastruktur, matsikkerhet, klima, utvikling, sosialt fellesskap og den globale økonomien, som er systemiske og potensielt ugjenkallelige,

er bevisst på at risikoen for en atomvåpeneksplosjon er betydelig større enn tidligere antatt, og bare vokser med økt spredning, lavere teknisk terskel for atomvåpenkapabilitet, den pågående moderniseringen av atomvåpenarsenaler i stater som besitter atomvåpen, og rollen som tilskrives atomvåpen i de besittende statenes kjernefysiske doktriner,

er vel vitende om at risikoen for atomvåpenbruk, og de uakseptable konsekvensene av dette, bare kan unngås når alle atomvåpen er blitt avskaffet,

understreker at konsekvensene av en atomvåpeneksplosjon og risikoene knyttet til atomvåpen angår hele menneskehetens sikkerhet, og at alle stater deler ansvaret for å forhindre enhver bruk av atomvåpen,

understreker at omfanget av konsekvenser av en atomvåpeneksplosjon og tilknyttede risikoer danner grunnlaget for dype moralske og etiske spørsmål som går langt utover debatter om lovligheten av atomvåpen,

er klar over at det ikke eksisterer noen nasjonal eller internasjonal responskapasitet som i tilstrekkelig grad kan respondere på den menneskelige lidelsen og de humanitære konsekvensene som vil følge av en atomvåpeneksplosjon i et befolket område, og at en slik kapasitet sannsynligvis aldri kommer til å eksistere,

AUSTRIAN PLEDGE

fastholder at atomvåpen, med hensyn til selve menneskehetens overlevelse, aldri bør brukes igjen under noen omstendigheter

fremhever igjen den avgjørende rollen som internasjonale organisasjoner, relevante FN-enheter, Røde Kors- og Røde Halvmånebevegelsen, valgte representanter, den akademiske verden og det sivile samfunn spiller med tanke å fremme felles mål om en verden fri for atomvåpen.

Østerrike anser det derfor som sitt ansvar og sin forpliktelse å presentere de faktabaserte diskusjonene, funnene og tungtveiende bevisene fra konferansen i Wien, som bygger på de tidligere konferansene i Oslo og Nayarit, til alle relevante fora: spesielt NPTs Tilsynskonferanse i 2015 og fora innen FNs rammer, da disse bør stå sentralt for alle overveielser, ansvarsforhold og forpliktelser med tanke på kjernefysisk nedrustning.

Østerrike forplikter seg til å følge imperativet om sikkerhet for alle mennesker og å fremme beskyttelse av sivilbefolkninger mot risikoer tilknyttet atomvåpen.

Østerrike oppfordrer alle stater som har skrevet under på NPT-avtalen, til å fornye sin forpliktelse til umiddelbar og fullstendig implementering av eksisterende ansvarsforhold i henhold til Artikkel VI, og i den forbindelse identifisere og innføre effektive tiltak for å rette opp i juridiske mangler for å forby og avskaffe atomvåpen. Østerrike forplikter seg til å samarbeide med alle interessenter for å oppnå dette målet.

Østerrike oppfordrer alle stater som besitter atomvåpen, til å iverksette konkrete midlertidige tiltak for å redusere risikoen for detonasjoner av atomvåpen, inkludert å redusere den operasjonelle statusen for atomvåpen og flytte atomvåpen bort fra utplassering til lagring, minske atomvåpens rolle i militære doktriner og hurtig redusere antallet atomvåpen av enhver type.

Østerrike forplikter seg til å samarbeide med alle relevante interessenter, stater, internasjonale organisasjoner, Den internasjonale Røde Kors- og Røde Halvmånebevegelsen, parlamentarikere og det sivile samfunn i bestrebelsene på å stigmatisere, forby og avskaffe atomvåpen i lys av deres uakseptable humanitære konsekvenser og tilknyttede risikoer.

ICAN Partnermøte 9. januar

Bjørn Hilt,
styremedlem,
Norske leger mot atomvåpen

Siden starten i 2007 har ICAN i sannhet vokst til en bred folkelig kampanje for avskaffelse av atomvåpen. I hele verden er det nå 390 forskjellige organisasjoner i 93 land som er med som partnerorganisasjoner til ICAN. I Norge er det 43 organisasjoner, deriblant selvfølgelig Nei til atomvåpen, Pugwash og NLA, men også Norsk folkehjelp, Kirkens Nødhjelp, Fagforbundet, Storebrand, Norsk medisinstudentforening, Norges Bondelag og Norges Fiskarlag for å nevne noen.

Alle partnerne går inn for ICANs mål om å få til et mellomstatlig internasjonalt bindende forbud mot atomvåpen. ICAN har bidratt betydelig til å fremme det humanitære initiativet både i opinionen, i FN og på de mellomstatlige konferansene om humanitære virkninger av atomvåpen i Oslo i 2013 og i Nayarit og Wien i 2014. Det er gjort veldig mye bra arbeid av ICAN og partnerne for en utvikling som har vært helt utrolig.

På nyåret 2015 inviterte ICAN Norge til partnermøte på Fredshuset i Oslo. Foranledningen var den positive utviklingen vi er inne i når det gjelder atomvåpenrustning og at én av ICANs grunnleggere, IPPNW Co-president Tilman Ruff fra Melbourne i Australia var

på besøk i Oslo, og at Susy Snyder fra organisasjonen Pax i Nederland var i byen for å fremme den siste rapporten fra Pax og ICAN om «Don't Bank on the Bomb» (www.DontBankontheBomb.com).

Tilstede på møtet i Fredshuset en tidlig og litt kald januarmorgen var Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF), Norsk Folkehjelp, Norske leger mot atomvåpen, Care, AUF, Grønn ungdom, Nei til atomvåpen (NTA) og Pugwash.

Tilman Ruff, som ellers er professor i infeksjonsepidemiologi og forebygging, tok oss gjennom mye av bakgrunnen det humanitære initiativet som det langt på vei er ICAN som har satt i gang. Han er som nevnt en av de som startet ICAN, han er fortsatt med i den internasjonale styringsgruppen for kampanjen, og er med rette stolt av hva ICAN har fått til.

Susy Snyder er opprinnelig amerikansk, men har i mange år jobbet for organisasjonen PAX (Christie) i Nederland. Hun har de siste årene blant annet overtatt arbeidet med Don't Bank on the Bomb og kom sist høst med en ny rapport. Sett i sammenheng med hennes ellers store kunnskaper om nedrustningsspørsmål var det gøy å høre henne gi 28 atomvåpenprodusenter og deres 411 finansører det glatte lag. Hun rangerte de store finansinstitusjonene i en Hall of Fame og en Hall of Shame. Den siste er overfull, mens det var hyggelig å finne norske Storebrand sammen med svenske Folksam

Tilman Ruff, Stine Rødmyr og Susy Snyder.

og seks andre i Hall of Fame. DNB er, etter at de kom dårlig ut i den forrige rapporten, nå blant de akseptable «runners-ups».

I en paneldebatt med Tilman, Susy og Stine Rødmyr fra NTA var det mest resultatene fra konferansen i Wien i desember og «The Austrian Pledge» som ble diskutert. Både Tilman og Susy anså at vi nå står overfor nye muligheter til å bli kvitt atomvåpen, men helte samtidig litt kaldt vann i blodet på oss ved å si at det er mye arbeid som gjenstår. Noe av det første er å bidra til at flest mulig land tar med det humanitære initiativet til tilsynskonferansen for Ikkespredningsavtalen (NPT) i april- mai. Selv om både Susy og Tilman anser at NPT på mange måter er en felle, var de enige om at avtalen fortsatt er viktig og håpet sterkt på at det kanskje kan komme noe mer ut av årets tilsynskonferanse enn de to foregående. Samtidig må vi etter hvert også få flest mulig land til å stille seg bak Østerrikes lovnad om å arbeide for konkrete forhandlinger om et forbud mot atomvåpen. Det som er sikkert er at 2015 uansett kan bli et avgjørende år på veien mot en sikrere verden uten atomvåpen. Stine i panelet, og kanskje også noen av oss norske i debatten, var vel kanskje litt mer pessimistiske med hensyn til hvilken rolle Norge kan fortsette å spille. Stines analyse var at regjeringen Solberg virker som om den har sovnet i ti år, og at de tror at verden er den samme i dag som den var sist de hadde makta.

En ekstra bonus på møtet var at Gry Larsen som er tidligere statssekretær i UD for både Støre og Barth Eide og nå er generalsekretær i CARE Norge, kom for å fortelle litt om sin og departementets befatning med å få i gang det humanitære initiativet bl.a. ved å arrangere den første mellomstatlige konferansen om humanitære virk-

Gry Larsen fra CARE

ninger av atomvåpen i Oslo i mars 2013. Det er nesten så en gammel motstander av atomvåpen får gåsehud når man hører et så engasjert ungt menneske si akkurat det som er riktig og viktig for vår sak. Hun mener bestemt at et forbud mot atomvåpen nå er den eneste veien å gå for i det hele tatt å komme videre.

Det er fantastisk hvor mange flotte partnere ICAN har både her hjemme og i den store verden.

Forsamlingen lyttet interessert

Nobel Peace Laureates declaration 2014

Co-presidentene Ira Helfand og Tilman Ruff dro rett fra HINW-konferansen i Wien til den 14. World Summit of Nobel Peace Laureates i Rom 12.- 14. desember 2014 der de representerte Nobelprisvinneren IPPNW. Ira holdt der et innlegg som er lagt ut på IPPNW's YouTube channel. World Summit 2015 vil holdes i Atlanta i tilslutning til IPPNW board meeting. Møtets slutterklæring LIVING PEACE har følgende avsnitt om atomnedrustning:

”

Nuclear Disarmament

There are over 16,000 nuclear weapons in the world today. As the recent 3rd International Conference on the Humanitarian Impact of Nuclear Weapons concluded: the impact of the use of just one is unacceptable. A mere 100 would lower the earth's temperature by over 1 degree Celsius for at least ten years, causing massive disruption of global food production and putting 2 billion people at risk of starvation. If we fail to prevent nuclear war, all of our other efforts

to secure peace and justice will be for naught. We need to stigmatize, prohibit and eliminate nuclear weapons.

Meeting in Rome, we commend Pope Francis' recent call for nuclear weapons to be "banned once and for all". We welcome the pledge by the Austrian government "to identify and pursue effective measures to fill the legal gap for the prohibition and elimination of nuclear weapons" and "to cooperate with all stakeholders to achieve this goal."

We urge all states to commence negotiations on a treaty to ban nuclear weapons at the earliest possible time, and subsequently to conclude the negotiations within two years. This will fulfill existing obligations enshrined in the Nuclear Non-Proliferation Treaty, which will be reviewed in May of 2015, and the unanimous ruling of the International Court of Justice. Negotiations should be open to all states and blockable by none. The 70th anniversary of the bombings of Hiroshima and Nagasaki in 2015 highlights the urgency of ending the threat of these weapons.

Atomvåpen som big business

Anne Marte Skaland,
ICAN Norge

Verdens atomvåpenstater bruker samlet minst hundre milliarder amerikanske dollar årlig på å vedlikeholde og modernisere sine atomvåpen. I en verden med et enormt behov for klimatilpasning, tiltak mot fattigdom og forskning på medisiner, er det ikke vanskelig å foreslå en alternativ pengebruk. Men mest alvorlig er det at denne pengebruken sikrer fortsatt eksistens av atomvåpen. Det er på høy tid å snu utviklingen.

I 2014 ble rapporten “Don’t bank on the bomb” publisert for tredje gang. Den er laget av den nederlandske organisasjonen PAX på bakgrunn av tall fra analysebyrået Profundo. Rapporten peker på 28 selskaper som produserer atomvåpen og hvilke finansinstitusjoner som investerer i disse selskapene. PAX skriver også om banker og fond som utmerker seg med en forbilledlig praksis med å ikke investere i atomvåpenproduksjon. Det norske forsikringsselskapet Storebrand står på denne listen.

Statens pensjonsfond utland (Oljefondet) er dessverre på listen over de finansinstitusjoner som har investeringer i atomvåpenproduksjon. Dette til tross for at atomvåpen var noe av det første Oljefondet trakk seg ut av etter at Etikkrådet ble etablert i 2004. Oljefondet har investert hele 5,6 milliarder kr. i selskaper som tjener penger på atomvåpen.

På den norske lanseringen av “Don’t bank on the bomb” 7. november 2014 var det debatt om investeringer i atomvåpen mellom stortingsrepresentant for Venstre, Sveinung Rotevatn, etikkrådgiver i Storebrand, Philip Ripman, sekretariatsleder av Etikkrådet for Staens Pensjonsfond Utland, Aslak Skancke og undertegnede fra ICAN Norge. Forklaringen på hvorfor Oljefondet har investeringer i atomvåpenproduksjon var todelt.

Den første var at etikkrådet er avhengig av rapporter som “Don’t bank on the bomb” for å bli oppmerksom på uetiske investeringer. Ofte er det en lang prosess før Oljefondet trekker seg ut av et selskap som bryter med fondets etiske retningslinjer. Det kan altså hende at Oljefondet kommer til å trekke seg ut av enkelte av atomvåpenselskapene de i dag investerer i.

Den andre forklaringen er at det i følge Oljefondets nåværende etiske retningslinjer er greit å investere i selskaper som produserer missiler og utskyttingsutstyr som kan brukes til både konvensjonelle våpen og atomvåpen. Larsen and Toubro er et eksempel på et slikt selskap. De produserer ubåter og luftvernmissiler som er laget for å skyte ut Indias atomvåpen. India er blant verdens mest kontroversielle atomvåpenstater fordi de står utenfor Ikkespredningsavtalen (NPT). I tillegg er ubåtfrakt den farligste måten å frakte atomvåpen på.

ICAN mener at Oljefondets retningslinjer bør endres slik at fondet ikke investerer i dette. Målet er at selskaper som Larsen and Toubro tar konsekvensene av at fond og banker trekker seg ut og at de lar være å ta på seg alle former for atomvåpenkontrakter i fremtiden.

“Don’t bank on the bomb” kan leses i sin helhet på www.dontbankonthebomb.com. Først og fremst er dette en optimistisk rapport som viser at stadig flere finansinstitusjoner unngår å investere i atomvåpen.

Atommakene 3: Storbritannia

John Gunnar Mæland,
leder,
Norske leger mot atomvåpen

Storbritannia startet arbeidet for å utvikle en atombombe allerede i 1941, men dette ble fra 1943 videreført i Manhattan-prosjektet i USA (1). Etter verdenskrigen tok Storbritannia opp igjen et eget atomvåpenprogram og sprengte sin første bombe i oktober 1952. Fra 1958 av gjenopptok USA og Storbritannia samarbeidet om kjernefysiske våpen. De tidlige britiske atomvåpen var gravitasjonsbomber ment levert av bombefly. I 1968 kom første generasjons Polarisubåter utstyrt med langdistanseraketter for atomvåpen. Disse ble på 1980-tallet erstattet av de amerikanske Trident-rakettene og på 1990-tallet kom de nye Vanguard-atomubåtene i drift.

Storbritannia gjennomførte i perioden 1952-1991 88 prøvesprengninger av atomvåpen, hvorav 64 var

atmosfæriske (2). De ni første fant sted i Australia, senere prøvesprengninger skjedde i øystaten Kiribati i Stillehavet og i Nevada, USA.

Atomvåpenarsenal

Storbritannia har i dag 225 atomstridshoder, hvorav 160 kan utplasseres på landets flåte av ubåter (3,4). Dette er en halvering av atomvåpenarsenalet i 1970-årene, og landet har annonsert ytterligere reduksjon i antallet ned til 180 - hvorav 120 vil være operative - omkring 2025.

Storbritannia har i dag bare ett atomvåpensystem: landets flåte av fire atomdrevne Vanguard-ubåter. Ubåtene er utrustet med amerikanske Trident ballistiske missiler som samlet er utstyrt med omkring 48 atomstridshoder per fartøy (3). Hvert atomstridshode har en sprengkraft på opptil 100 kilotonn, hvilket tilsvarer åtte ganger sprengkraften i atombomben som falt over Hiroshima i 1945.

Bare én av de fire britiske atomvåpenubåtene er på patrulje i sjøen ad gangen. To av de øvrige tre ubåtene

En britisk Vanguard undervannsbåt armert med Trident atomvåpenmissiler forlater basen sin i Firth of Clyde, Skotland.

kan utplasseres på kort varsel, mens den fjerde ubåten er til reparasjon/vedlikehold og vil trenge betydelig lengre tid for å bli satt i bruk. Den patruljerende ubåten virker på lavt beredskapsnivå og har kapasitet til å avfyre sine missiler i løpet av noen dager fra avfyringsordren mottas. Missilene om bord er ikke forhåndsinnstilt på noe mål, men må programmeres etter ordre. Til dette er britene avhengig av amerikanske informasjon.

Utover dette finnes det også på britisk territorium 110 landbaserte amerikanske taktiske atomvåpen gjennom Natos politikk for atomvåpendeling. Disse er plassert på basen Lakenheath (5).

Oppgradering av atomvåpen

I 2007 stemte det britiske parlamentet ja til daværende statsminister Tony Blairs forslag om å starte arbeidet med å fornye landets Trident-baserte ubåter. Uten en slik fornyelse ville de britiske atomvåpenubåtene blitt foreldet og tatt ut av funksjon rundt år 2024. Storbritannia kunne dermed blitt den første offisielle atomvåpenstaten som kvittet seg med sine atomvåpen. I stedet for å gå i retning av total atomvåpenrustning, eller å utsette en fornying av sine atomvåpen på ubestemt tid, valgte Storbritannia å fornye sitt atomvåpenarsenal. Beslutningen ble fattet med målsetningen om å forlenge Trident-systemets levetid til 2055.

Det gjenstår for landet å beslutte hvordan det nye systemet skal designes, og det vil også kreves at missilene og atomstridshodene på ubåtene fornyes for å bevare atomvåpenkapasiteten (6). Disse beslutningene er foreløpig utsatt til 2016, etter neste parlamentsvalg. Økonomiske kostnader er en del av denne problematikken. Det nåværende britiske Trident-systemet beregnes å koste 1,8 milliarder pund i året fram til 2024 (7). Fornyelsen av Trident-ubåtene beregnes å koste 15-20 milliarder pund som engangskostnad. I tillegg kommer det en årlig kostnad omtrent tilsvarende det nåværende systemet (8).

Spaltbart materiale

Storbritannia har betydelig mindre spaltbart materiale som kan brukes i atomvåpen enn USA og Russland. Det er imidlertid verdt å merke seg at for å utvikle en enklere atomvåpenladning, er 20 kilo høyanriket uran (HEU) tilstrekkelig. Storbritannia har over 20 tonn HEU i sine militære lagre og ytterligere 1,5 tonn sivilt, så det finnes mer enn nok materiale til å utvikle atomvåpen. Storbritannia har også over 100 tonn plutonium i sine lagre.

Atomvåpens rolle i britisk nasjonal sikkerhetsstrategi

Storbritannias nasjonale sikkerhet baserer seg først og fremst på et "Command Paper" The Future of the United Kingdom's Nuclear Deterrent lagt frem

for parlamentet av Blair-regjeringen i 2006 (8) og dokumentet Strategic Defence and Security Review (SDSR), som sist ble publisert i 2010 (9). I følge disse dokumentene skal Storbritannia fortsatt ha et atomvåpenforsvar som er tilstrekkelig for å avskrekke fra "nuclear blackmail" og andre alvorlige trusler mot landets vitale interesser. SDSR gir imidlertid en såkalt "negativ sikkerhetsforsikring" om at Storbritannia ikke vil bruke eller true med å bruke atomvåpen mot stater som har sluttet seg til Ikke-spredningsavtalen (NPT).

Det heter videre at den rådende internasjonale sikkerhetssituasjonen ikke forsvarer en total avvikling av de britiske atomvåpnene, ettersom andre land har betydelige antall atomvåpen i sine arsener og risikoen for at atomvåpen spres til nye stater er overhengende. Atomvåpen fremstilles som den eneste måten å avskrekke framtidige trusler på. Dokumentene konstaterer imidlertid at det finnes rom for å gjøre betydelige nedskjæringer i atomvåpenarsenalet framover sammenlignet med nivået under den kalde krigen, uten å sette egen sikkerhet på spill. I 2006-dokumentet står det også at Storbritannia bare kommer til å overveie bruk av atomvåpen i selvforsvar (inkludert forsvar av allierte Nato-land), og selv da kun under ekstreme omstendigheter (6).

Kilder

1. <http://fas.org/nuke/guide/uk/doctrine/.../FactSheet5.pdf>
2. http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_weapons_and_the_United_Kingdom Lest 13.01.2015
3. Kristensen, H.M., Norris, R.C. . British Nuclear Forces, 2011. Nuclear Notebook, Bulletin of the Atomic Scientist 2011; 67: 89-97. <http://bos.sagepub.com/content/67/5/89>
4. United Kingdom. Country profile. The Nuclear Threat Initiative (NTI). <http://www.nti.org/country-profiles/united-kingdom/> Lest 1.8.2014
5. Kristensen, H.M. US Nuclear Weapons in Europe, a Review of Post-Cold War Policy, Force Levels, and War Planning. National Resources Defense Council, februar 2005.
6. Model Nuclear Inventory <http://www.reachingcriticalwill.org/about/pubs/Inventory07/UK.html>
7. Scientists for Global Responsibility http://www.sgr.org.uk/ArmsControl/PresentationTrident_Dec06.html
8. White Paper on the Future of UK Nuclear Deterrent, December 2006.
9. The Strategic Defence and Security Review: Securing Britain in an Age of Uncertainty. Her Majesty's Government, October 2010. <https://www.gov.uk/government/publications/the-strategic-defence-and-security-review-securing-britain-in-an-age-of-uncertainty>

Et møte med Tilman Ruff

Tilman Ruff er én av IPPNWs fire co-presidenter. Han bor i Melbourne, Australia, men har omfattende reisevirksomhet, både som spesialist i infeksjons- og reisemedisin og som følge av sitt engasjement for en atomvåpenfri verden. Tidlig i januar 2015 var han noen dager i Oslo, og vi benyttet anledningen til å bli litt bedre kjent med ham.

John Gunnar Mæland,
leder, Norske leger mot atomvåpen

- Hva var det som førte deg inn i kampen mot atomvåpen? - Konkret var det nok frykten for utsløttelse. I 1982 ble jeg far for første gang. Som alle foreldre følte jeg et ansvar for å beskytte min datter mot farer. På denne tiden var det mange som opplevde atomopprustningskappløpet og den kalde krigen som en eksistensiell trussel. Jeg hadde hørt foredrag av engasjerte leger som Helen Caldicott og Bernhard Lown, noe som inspirerte meg til å bli med da Medical Association for Preventing War (MAWP) – den australske IPPNW avdelingen – ble dannet på denne tiden. Men andre erfaringer bidro nok også. Allerede 15 år gammel engasjerte jeg meg i Amnesty hvor vi fikk konkret ansvar for å hjelpe samvittighetsfanger i andre deler av verden. Og som medisinestudent ble jeg opptatt av skadevirkningene av uran-gruvedriften i Australia og lærte mer om hvilke skader de britiske prøvesprengningene på 1950- og 1960-tallet

hadde påført urbefolkningen.

- Det lå tydeligvis også et sosialt og politisk engasjement bak? - Min familie stammer fra Tyskland. På slutten av 1800-tallet emigrerte de til Palestina, hvor de som kristne tyskere led en ublid skjebne både under første og andre verdenskrigen. Det endte med at de som krigsinternerte ble tvangssendt til Australia og først i 1947 fikk

”Kjernekraft er den dumme måten å produsere elektrisitet på.”

tilbake sin frihet. Fra mine besteforeldre ble jeg tidlig vaksinert mot krig. Jeg utviklet også tidlig en sterk ansvarfølelse for alle levende vesener. Noen av mine beste venner er dyr, som mine hester. Så det som driver meg, tror jeg er overbevisningen om at vi alle må ta ansvar for det levende liv, nå og i fremtiden.

- Du har klinisk utdanning, men snakker som en samfunnsmedisiner? - Medisinsk kunnskap må brukes til det beste for folk. Jeg har hatt stor tilfredsstillelse av å se dramatiske resultater av forebyggende tiltak jeg har medvirket til som konsulent for WHO og Røde Kors. I Kina har for eksempel forekomsten av hepatitt B sunket dramatisk som følge av vaksinasjonsprogrammer. Dette viser hvor viktig folkehelsearbeidet er og at dette må bli en del av politikken. I arbeidet mot atomvåpen har det medisinske budskapet nå påny blitt en avgjørende faktor for økt oppmerksomhet og handling. Vår innsikt i disse våpnenes humanitære konsekvenser på kort og lang sikt kan simpelthen ikke ignoreres.

- Du er også svært kritisk til sivil bruk av atomteknologi?

- Ja, jeg mener at alle leddene i den såkalte nukleære kjeden utgjør trusler mot miljø og helse. Atomvåpnene er utvilsomt den skarpe enden av denne kjeden, men kan ikke sees isolert, siden våpenproduksjonen jo bygger på den samme teknologien som kjernekraft. Om vi ble kvitt alle atomvåpnene, er det fortsatt nok fissilt materiale i verden til å bygge hundretusen nye våpen. Argumentet om at vi trenger kjernekraft for å motvirke økt

karbonutslipp, kan tilbakevises fordi rene energikilder som sollys, jordvarme, vindkraft etc. nå er økonomisk minst like lønnsomme. Kjernekraft er den dummeste måten å produsere elektrisitet på. Vi må finne måter å håndtere avfallsproblemene, som er enorme, og vi må arbeide for å stenge farlige kjernekraftverk før det skjer nye ulykker. Fukushima må tjene som en advarsel.

- Men først og fremst arbeider du for å forby atomvåpen. Du var med å starte ICAN. Fortell hvordan dette eventyret begynte. Tidlig på 2000-tallet ble det stadig klarere at de etablerte nedrustningsprosessene ikke leverte. Tilsynskonferansen for ikke-spredingsavtalen i 2005 var en fiasko. Mange av oss var frusterte og lette etter nye alternativer. Det var IPPNWs tidligere co-president Ron McCoy som kom opp med ideen: "We need an international campaign to abolish nuclear weapons". På den tiden var jeg leder for MAPW. Sammen med Dimity Hawkins, en erfaren kampanjearbeider blant annet med bakgrunn fra Reaching Critical Will, laget jeg en 3-års prosjektplan og lyktes med å få en større bevilgning fra den private australske Pooler Foundation.

Kortnavnet på kampanjen ga seg selv: ICAN. Det første vi gjorde, var å oppdatere den såkalte Modellkonvensjonen som en gruppe jurister, nedrustningsekspert, forskere og leger tidligere hadde utarbeidet, hvor vi

"Det som trenges nå, er at en mindre gruppe land våger å stikke hodet fram og ta på seg ansvaret for å starte prosessen for en folkerettslig avtale som forbyr atomvåpen."

bygde på erfaringene fra de vellykkede avtalene mot landminer og klasevåpen. Modellkonvensjonen ble publisert som en bok: Securing Our Survival i 2007. På verdenskongressen i Helsinki i 2006 vedtok IPPNW at ICAN skulle være et prioritert innsatsområde for organisasjonen. ICAN gikk dermed fra å være et australsk prosjekt til en IPPNW aktivitet. I mars 2007 lanserte vi ICAN internasjonalt og etablerte en internasjonal styringsgruppe, hvor jeg var én av tre co-chairs, sammen med Rebecca Johnsson fra The Acrony Institute og Akira Kawasaki fra Peace Boat. Ettersom antallet partnerorganisasjoner vokste, utvidet vi styringsgruppen underveis. I 2014 la vi om denne modellen ved at Beatrice Fihn ble ansatt som ICANs første daglige leder og ved at medlemmene i styringsgruppen nå representerer viktige partnerorganisasjoner. Jeg sitter fortsatt i denne styringsgruppen.

"Det jeg er helt sikker på, er at våpene før eller senere vil forsvinne. Spørsmålet er om det skjer før eller etter at de har blitt brukt nok en gang."

Det har hele tiden vært mitt mål at ICAN skal ha en fleksibel, effektiv og slank struktur. ICAN er en kampanje som eies i fellesskap av alle de nær 400 partnerorganisasjonene. Vi verken ønsker eller skal duplisere det som ellers finnes av organisasjoner og nettverk i dette feltet. Partnerorganisasjonene arbeider med mange ulike formål. Det eneste de forplikter seg er å støtte ICAN på måter de finner best, så lenge dette skjer uten bruk av vold.

- Når du nå ser deg tilbake og vurderer ICAN i dag, hva sier du da? - Jeg er både oppmuntret og stolt av hvordan ICAN har utviklet seg og hvor langt vi har kommet på kort tid. ICAN har nettopp vokst til den dynamiske og kraftfulle kampanjen vi så for oss da vi startet. Vi har fått svært mange unge kampanjemedarbeidere, ikke bare i den gamle verden, men også i verdensdeler som tradisjonelt ikke har vært så engasjert i atomvåpensaken. Ungdommen forstår at atomvåpnene kan ødelegge alt annet som gjøres for å bygge en bedre verden. Selv om de ikke selv har følt den eksistensielle trusselen så fysisk på kroppen som vi gjorde på 1980-tallet, forstår de alvoret og finner seg ikke i å leve i en verden full av atomvåpen.

Det som for øvrig har skjedd de siste tre årene, gir også god grunn til optimisme. At blant annet den internasjonale Røde Kors/Røde halvmåne-bevegelsen har forpliktet seg til å arbeide for å eliminere atomvåpnene er av svært stor betydning. De tre internasjonale konferansene om humanitære følger av atomvåpen i Oslo, Nayarit og Wien i 2013 og 2014 har fullstendig endret det politiske landskapet. Initiativet ligger nå hos den store majoriteten av land som ikke har atomvåpen, mens atommakterne er kommet på defensiven. Det som trenges nå, er at en mindre gruppe land våger å stikke hodet fram og ta på seg ansvaret for å starte prosessen for en folkerettslig avtale som forbyr atomvåpen.

- Hva tror du, blir vi kvitt atomvåpnene i din levetid?

- Det vet jeg selvfølgelig ikke, blant annet fordi jeg ikke vet hvor lenge jeg vil leve. Det jeg er helt sikker på, er at våpnene før eller senere vil forsvinne. Spørsmålet er om det skjer før eller etter at de har blitt brukt nok en gang.

Økende oppslutningen om det humanitære initiativet

FNs førstekomite høsten 2014

Kirsten Osen,
rådsmedlem,
Norske leger mot atomvåpen

FNs førstekomite for nedrustning og internasjonal sikkerhet var atomvåpen et sentralt tema høsten 2014 slik det har vært helt siden det første møtet i FNs generalforsamling i 1946. Vel 1/3 av de 64 resolusjonene i 2014 angikk atomvåpen eksplisitt. Vedtakene er ikke bindende, men stemmegivningen og stemmeforklaringene kan sees som en årlig meningsmåling på statsnivå. Det gjelder også de såkalte joint statements og de mange innleggene i den generelle og den tematiske debatten. Gjennom reachingcriticalwill.org's utmerkete nettsider er informasjon fra komite-møtene tilgjengelige verden over. Jeg vil her ha fokus på Norges, Nordens og NATOs holdninger i atomvåpen-spørsmål.

Joint statements.

Denne gangen ble det lagt frem to Joint statements on humanitarian consequences of nuclear weapons. Det ene ble lagt frem av New Zealand og ble undertegnet av hele 155 land (mot 122 i FN i 2013) inkludert Norge, Danmark og Island som de eneste NATO-landene, samt Sverige og Finland. Det

andre ble lagt frem av Australia og ble i tillegg undertegnet av 17 NATO-land pluss Finland og Japan (som undertegnet begge). Atomvåpenstatene holdt seg borte fra begge statements.

Begge statementene har en atomvåpenfri verden som mål og argumentene for dette er stort sett sammenfallende, men strategiene er forskjellige. Ingen av dem nevner et forbud mot atomvåpen. New Zealand-statementet sier at atomvåpen aldri må brukes igjen, ikke under noen omstendighet. Alle stater har ansvar for at atomvåpen ikke brukes. Den eneste garanti mot bruk er total eliminering. Betydningen av Røde Kors og det

sivile samfunn fremheves. Australias statement bygger på en trinnvis, men forsert nedrustning og et substansielt og konstruktivt engasjement fra atomvåpenstatenes side: «There are no short cuts»

”Nei-stemmene er de fleste NATO-landene (inkludert Danmark) pluss Russland og Israel.”

Resolusjoner.

Her skal bare trekkes frem den gamle Malaysia-resolusjonen fra 1996: Follow-up to the advisory opinion of the International Court of Justice on the legality of the threat or use of nuclear weapons. Den krever snarlig start i forhandlinger om en atomvåpen-konvensjon og er derfor høyst relevant for kampanjen for et forbud. Den fikk ved avstemning i hovedforsamlingen 134 ja, 23 nei og 23 avstæelser mot hhv 127, 24 og 27 i 2013. Nei-stemmene er de fleste NATO-landene (inkludert Danmark) pluss Russland og Israel. Blant dem som avsto var NATO-landene Norge, Island, Albania, Canada, Kroatia og Romania. Finland stemte avholdende mens Sverige med ny regjering stemte ja i 2014 mot avholdende i 2013. Sverige avga også en stemmeforkla-

New Zealands FN-ambassadør Dell Higgie leser opp navnene på de 155 landene som støttet den mest progressive uttalelsen om humanitær nedrustning.

”The door to a @nuclearban was open before #HINW14vienna. It’s open wider now. But you still have to walk through it.”

ring der de sier at de stemmer ja, men at de ikke ser på forhandlinger om en konvensjon som den eneste veien til en verden fri for atomvåpen.

Kommentar: Norge og Norden

Selv om den norske regjeringen ennå vegrer seg for å ta et klart standpunkt for et forbud mot atomvåpen, har Norge på mange måter pekt seg ut som ledende i arbeidet for en atomvåpenfri verden. Det gjelder bl.a. som medforslagsstiller i FN til Open-ended working group on nuclear disarmament (OEWG), som initiativtaker til den humanitære kampanjen, og som økonomisk supporter av ICAN. Til tross for NATO-medlemskapet, stemmer Norge og Island avholdende til Malaysia-resolusjonen, og Norge har helt fra starten i NPT PrepCom 2012 vært med på serien av Joint statements on humanitarian consequences of nuclear weapons. I sistnevnte sak har også Danmark vært med fra starten, Island fra FN i 2012, mens Sverige og Finland kom med i FN

2014.

I SLMKs medlemsblad Läkare mot kärnvapen november 2014 har Henrik Salander en artikkel «Vad kan Sverige göra?» der han foreslår at Sverige prøver å finne samarbeidspartnere med tanke på å oppnå konkrete resultater i arbeidet mot atomvåpen. Norge er blant de landene han foreslår. De nordiske landene samarbeidet i flere år om en atomvåpenfri sone i Norden. Det prosjektet løp ut i sanden, men kanskje kan samarbeidet tas opp igjen for en atomvåpenfri verden? I en Twittermelding fra wildfire-v.org/news.html etter Wien-konferansen heter det: “The door to a @nuclearban was open before #HINW14vienna. It’s open wider now. But you still have to walk through it”. Kanskje konkrete resultater kunne oppnås dersom de nordiske landene tok peiling på å gå gjennom samlet?

Norske leger mot atomvåpen Landsmøtet 2015

Landsmøtet finner sted lørdag 18. april i Trondheim.

Sted: Institutt for samfunnsmedisin, Håkon Jarlsgate 11, 7030 Trondheim - Samfunnsmedisinbygget rett ved siden av Øya helsehus.

Vi har reservert et begrenset antall rom på Pasienthotellet ved St. Olavs sykehus.
Pris: enkeltrom til kr. 650,- og dobbeltrom til kr. 795,- inkl. frokost pr. døgn.

Påmelding overnatting og/eller middag 18.04.15 til: hilt@legermotatomvapen.no innen 15. mars 2015

Program

Kl 10:00-12:00 Åpent møte Tema: Er et forbud mot atomvåpen nødvendig - er det mulig? Innledning ved rådgiver Kjølvs Egeland, ILPI.

Kl 12:00-13:00 Lunsj

Kl 14:00-16:00 Landsmøte NLA 2015.

Kl 17:00-19:30 Fremvisning av filmen: The Man who saved the World, med påfølgende paneldebatt. Sted: annonseres senere.

Kl 20:00- Middag på en av byens restauranter (påmelding nødvendig, se over)

Dagsorden landsmøtet 2015

1. Valg av referent og møteleder
2. Innkalling til årsmøte og dagsorden
3. Referat fra årsmøte 2014 – godkjenning
4. Regnskap 2014
5. Årsrapport 2014 fra styret og studentgruppene
6. Handlingsprogram 2015
7. Budsjettforslag 2015
8. Valg av styreleder og styremedlemmer
9. Valg av valgkomite
10. Oppnevning av revisor

Vi trenger epostadressen din!

Vi vil nå flest mulig medlemmer per epost. Send en epost til vassbotn@legermotatomvapen.no, så blir det enklere for oss å nå deg.

